

Rezultati vzrejne dejavnosti v letu 2015

Peter Podgoršek*, peter.podgorsek@kis.si, Mitja Nakrst, mitja.nakrst@kis.si in
Maja Smodiš Škerl**, maja.smodis.skerl@kis.si

Leta 2015 je gospodarske in rodovniške matice vzrejalo 31 vzrejevalcev. Štirje so jih vzrejali na rodovniškem vzrejališču Rog-Ponikve, preostali pa v svojih vzrejališčih gospodarskih matic. Vse matičarje, ki so jih vzrejevalci pripravili za vzrejno sezono, je pregledala delovna skupina za potrjevanje vzrejališč. Pregledane in izmerjene so bile njihove morfološke značilnosti, ugotovljena morebitna navzočnost povzročitelja nosemavosti ter ocenjena mirnost čebel na satju, strnjenost zalege in obarvanost zadnjih obročkov zadka. Pregledanih je bilo 177 potencialnih družin, potrjenih je bilo 64 matičarjev in trotarjev, ki so prejeli *Zootehniško spričevalo za plemensko kranjsko čebelo* in s tem tudi dovoljenje za vzrejo in prodajo čebeljih matic. V *Izvirno rodovniško knjigo kranjske čebele* je bilo vpisanih 37.257 matic. Izvoženih je bilo 49 % vzrejenih matic.

Preizkušanje potomcev

Pravo kakovost posameznega matičarja po kažejo šele rezultati njegovih potomk. Pogodbeni čebelarji so lani izvedli že enaindvajseto testiranje potomstva (progeni test). Petindvajset čebelarjev je testiralo 620 čebeljih matic, ki so izvirale iz 44 matičarjev. Vsako matico so spomladi 2014 vstavili v družino, jo prezimili in leta 2015 z njo čebelarili. Med letom so z ocenami od 1 do 4 (štiri je najboljša ocena) ocenili mirnost in rojivost čebelje družine. Donos medu so izmerili v kilogramih. Testiranje je anonimno in čebelarji ne vedo, čigave matice testirajo. Da bi bilo testiranje čim bolj primerljivo, vsak čebelar testira matice vsaj štirih vzrejevalcev. Na testni postaji v Seničnem je pri 30 čebeljih družinah test izvajal tudi Kmetijski inštitut Slovenije, ki je testiral matice petih različnih vzrejevalcev.

Na podlagi zbranih rezultatov je bil za vsakega matičarja izračunan selekcijski indeks (Poklukar, 1999), ki na isto mero uvede vse tri ocenjevane lastnosti (mirnost, rojivost in donos medu). Izračunan je po formuli $0,42 \times \text{donos medu (v kg)} + 1,94 \times \text{točke ocene rojivosti} + 0,80 \times \text{točke ocene mirnosti}$. V preglednici 1 so navedene povprečne vrednosti selekcijskega indeksa matic za posamezne vzrejevalce. **Čebelarjem priporočamo, da si matice, s katerimi pomlajujejo čebelarstvo, priskrbijo pri vzrejevalcih z istega geografskega območja.**

* Kmetijski inštitut Slovenije

** Dr., Kmetijski inštitut Slovenije

Preglednica 1: Prvih deset vzrejevalcev po povprečnem selekcijskem indeksu (Si) progno testiranih matic v letu 2015

Št.	Vzrejevalec	Si
1	Gaber	19,91
2	Donko	19,91
3	Ivan Dremelj	19,91
4	Bali, Čebelarstvo Pislak	19,91
5	Herbaj	19,91
6	Debevec	19,91
7	Jug	19,90
8	Janko Bukovšek	19,54
9	Janez Dremelj	19,45
10	Tratnjek	19,44

Leta 2014 je bil povprečni indeks približno 14, saj je bilo leto izjemno neugodno za čebelarjenje. Leta 2015 je bil povprečni indeks znova normalen (približno 19). Lanski povprečni donos medu testiranih družin je bil 23,0 kg, povprečna ocena rojivosti je bila 3,11 in mirnosti 3,17 točke (od štirih). V Preglednici 2 so navedene rodovniške številke desetih najboljših matičarjev glede na povprečno oceno rojivosti.

Preglednica 2: Najmanj rojivi matičarji, testirani pri potomstvu v letu 2015

Št.	Vzrejevalec	Matičar	Rojivost	n
1	Janko Bukovšek	36101-2012	4,000	6
2	Bali, čebelarstvo Pislak	7104-2010	3,800	10
3	Janko Bukovšek	11217-2012	3,750	4
4	Janez Dremelj	38901-2013	3,727	11
5	Jug	380	3,571	7
6	Andrejč	25552-2012	3,545	11
7	Potisek	38902-2013	3,500	8
8	Kapun	28462-2009	3,444	9
9	Gaber	11653-2013	3,429	14
10	Luznar	20427-2011	3,400	5

Najbolj prepoznavna lastnost kranjske čebele je mirnost. V Preglednici 3 so navedene rodovniške številke matic, ki so v testu pri potomstvu dosegle najboljše povprečne ocene mirnosti.

Preglednica 3: Najmirnejši matičarji, testirani pri potomstvu v letu 2015

Št.	Vzrejevalec	Matičar	Mirnost	n
1	Janko Bukovšek	11210-2012	3,750	8
2	Tratnjek	32830-2013	3,727	11
3	Luznar	20427-2011	3,667	6

4	Janez Dremelj	38901-2013	3,636	11
5	Koštomaj	32001-2012	3,625	8
6	Vozelj	32600-2011	3,600	10
7	Zaletelj	8975-2012	3,556	9
8	Janez Dremelj	8565-2011	3,500	8
9	Jug	380	3,500	8
10	Bali, Čebelarstvo Pislak	7104-2010	3,500	10

V Preglednici 4 so prikazane rodovniške številke matic, ki so v testu pri potomstvu dosegle najboljši izmerjeni povprečni donos medu.

Preglednica 4: Razvrstitev matičarjev po povprečnem donosu medu; test pri potomstvu 2014

Št.	Vzrejevalec	Matičar	Donos medu	n
1	Ivan Dremelj	34009-2012	33,825	12
2	Vozelj	32600-2011	33,040	10
3	Koštomaj	366	33,038	8
4	Bali, Čebelarstvo Pislak	16630-2013	32,567	15
5	Debevec	4602-2011	32,438	8
6	Potisek	38903-2013	31,878	9
7	Vozelj	27255-2013	31,667	9

8	Kelemen	343-2012	30,500	8
9	Andrejč	25552-2012	30,400	10
10	Janez Dremelj	38901-2013	30,200	11

Za vsako družino so čebelarji na lestvici od 1 do 4 ocenili tudi obarvanost. Ocenjenih je bilo 453 čebeljih družin. Povprečna ocena obarvanosti je 3,49 točke od štirih možnih, to pa je znova slabše kot leto prej. Najvišjo oceno je dobilo le še 59,1 % čebeljih družin, 31,3 % jih je dobilo oceno 3, 7,5 % čebeljih družin pa je bilo ocenjenih z 2. Družin, ki so imele več kot 2 % čebel z obarvanimi zadki (ocena 1), je bilo devet ali 1,9 %. **Ker so vzrejališča čebeljih matic dragocen vir kakovostnega in čistega plemenskega materiala, ti rezultati kar kličejo po ustrezni zakonski ureditvi statusa območij okoli vzrejališč oz. plemenilnih postaj. Nadzor nad prometom s čebeljimi družinami znotraj teh (zaščitene?) območij bi vzrejevalcem občutno olajšal vzrejo kakovostnih in čistih matic kranjske čebele.** ■

Vir: Poklukar, J. (1999): Izboljšanje odbire čebel na proizvodne lastnosti z uporabo selekcijskega indeksa. Zbornik Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani, Kmetijstvo, Zootehnika, letnik 74, št. 1, str. 47-55.

Poskrbite za ustrezno shranjevanje osmukanega cvetnega prahu

Nataša Lilek*, natasa.lilek@czs.si

Ker v tem obdobju čebelarji poleg medu pridobivajo tudi cvetni prah osmukanec, naj vam posreduje nekaj kratkih napotkov za njegovo obdelavo in skladiščenje. Cvetni prah osmukanec je mikrobiološko zelo občutljivo živilo. Svež vsebuje od 20-30 % vode, zato ponuja ugodne razmere za razvoj in razmnoževanje plesni, kvasovk in drugih mikroorganizmov. Seveda moramo tudi pred odvzemom cvetnega prahu poskrbeti za ustrezno higiensko pridobivanje (npr. za čistočo smukalnih predalčkov). **Po odvzemu dnevne bere iz smukalnega predalčka moramo osmukanec v čim krajšem času shraniti v zamrzovalnik.** Če želite ohraniti svežega, ga morate seveda pred zamrzovanjem še očistiti in iz njega odstraniti morebitne tujke. Če ga nameravate posušiti, pa ga lahko očistite tudi pozneje.

Z zamrznitvijo vsaj za 24 ur pred nadaljnjo obdelavo zavrete rast kvasovk, ki bi lahko povzročile kvarjenje pridelka. Za daljšo obstojnost pa osmukanec največkrat sušimo na toplem zraku. Posušeni pridelek je tudi preprosteje distribuirati. Sušenje osmu-

kanca naj vedno poteka v nadzorovanih razmerah in **pri temperaturi največ 35 °C.** Čebelarji ga namreč pogosto sušijo pri temperaturi 40 °C ali celo več. Tolikšna temperatura je občutno previsoka, saj povzroči zmanjšanje kakovosti pridelka (uničenje encimov, denaturacija beljakovin...). Osmukanca nikoli ne sušite na soncu. Če ga sušite naravno, ga postavite v senčen prostor, ki je na prepihu. **Najpriporočljiveje pa je osmukanec sušiti v toplotnih komorah z nadzorovano temperaturo.** Ker je težko natančno napovedati, kdaj je osmukanec posušen, saj je čas sušenja odvisen od začetne vsebnosti vode v njem, priporočamo, da to preverite z valjanjem nekaj grudic med prsti: če se te med seboj ne sprijemajo, je to znak, da je osmukanec ustrezno suh. Rok trajanja posušenega osmukanca je – če je skladiščen v suhem, hladnem in temnem prostoru – do dve leti. **Še vedno pa je zamrzovanje osmukanca edini način shranjevanja, med katerim se ne poslabša njegova izvorna kakovost.** Poskrbeti morate tudi, da osmukanec shranjujete v primerni embalaži in da ga pred prodajo ustrezno označite. ■

* Svetovalka JSSČ za zagotavljanje varne hrane